

Sivistysvaliokunnalle

Viite: Asiantuntijapyyntönnö 14.10.2024.

Asia:

HE 160/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta.

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikkoasiaan liittyen ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

OSKU vastustaa hallituksen esityksen sisältöä. Pidämme opintotuen asumislisää riittämättömänä opiskelijoiden asumisen menojen kattamiseen ja toimeentulon turvaamiseen. Asumislisälle esitetty taso ei riitä kattamaan opiskelijoiden asumiskustannuksia kestäväällä tavalla etenkin kesäaikana.

Ammatillisen toisen asteen opiskelijoista yli 50 % ammatillisen toisen asteen opiskelijoista on yli 20-vuotiaita. Opiskelijat siirrettiin opintotuen asumislisältä yleisen asumistuen piiriin vuonna 2017. Tuolloin hallituksen esityksen perustelumuistiossa todettiin "asumislisän tason olevan riittämätön suhteessa todellisiin asumiskustannuksiin". OSKU katsoo saman ongelman toistuvan käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä.

Opiskelijoiden toimeentulosta

Vuoden 2023 lopussa keskimääräinen opintolainan määrä ammatillisen perustutkinnon suorittaneella oli 11 400 euroa. Esitetty siirto yleiseltä asumistueltä opintotuen asumislisälle yhdistettynä opintolainan valtiontakauksen määrän korottamiseen tulee lisäämään opintolainan käyttäytymistä ja siten myös velkaantumista ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osalta. Samalla esitys muuttaisi opiskelijoiden sosiaaliturvan rakennetta entistä lainapainotteisemmaksi, ja pienentäisi kaikissa kuntaryhmissä asumisen tuen osuutta opiskelijan tuissa.

Esityksen keskeisenä ongelmana OSKU näkee kesäajan asumisen tuen poistumisen. Koska asumislisä on sidottu opintotukikuukausiin, tulee opiskelijan olla oikeutettu opintotukeen niinä kuukausina, joina hän aikoo nostaa asumislisää. Kesäajalta tämä edellyttää opintojen etenemistä tai turvautumista toimeentulotukeen.

Ammatillisen toisen asteen osalta mahdollisuudet kesäajan opintoihin vaihtelevat runsaasti oppilaitosten ja alojen välillä. Yleistynyt käytäntö hakea oppisopimuspaikkaa kesän ajalle ei takaa riittävää toimeentuloa, sillä opiskelija ei oppisopimuksen aikana ole oikeutettu

opintotukeen. Koulutussopimus sen sijaan ei ole kaikille mahdollista muun muassa siksi, että kesäajan koulutussopimuspaikkoja ei ole tarjolla tarvetta vastaavalla tasolla kaikilla alueilla ja aloilla.

OSKU katsoo, että esitetty muutos heikentää kohtuuttomalla tavalla nuorten ja opiskelijoiden toimeentulon turvaa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toteuttamassa vuosien 2024 ja 2025 aiottujen toimeentuloturvan muutosten yhteisvaikutusten arvioinnista käy ilmi, että yli 25 % opiskelijoista käytettävissä olevat tulot vähenevät 15 % tai enemmän hallituksen 2024 ja 2025 toteutettujen ja kaavailtujen toimeentuloturvamutosten myötä. Ikäryhmittäin tehdyssä jaotellussa 18–24-vuotiaiden tulot pienenevät eniten kaikista ikäryhmistä 2024 ja 2025 muutosten myötä. Arviossa ei ole laskettu lainatakausten korotusta käytössä oleviin tuloihin.

OSKU on erityisen huolestunut oppivelvollisuuttaan suorittavien velkataakasta. Alle 18-vuotias toisen asteen opiskelija voi saada lainatakausta 400 €/kk, ja yli 18-vuotias toisen asteen opiskelija 850 €/kk. OSKU haluaa huomauttaa, että monet huoltovarmuuden ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeiset ammatillista perustutkintoa edellyttävät alat ovat palkkatasoltaan merkittävästi alle mediaanipalkan. Esimerkiksi lähihoitajan peruspalkka on julkisella sektorilla keskimäärin n. 2100 €/kk. Merkittävä velkataakka valmistumisen jälkeen hidastaa vääjäämättä esimerkiksi perheen perustamista.

OSKUn AMIS-tutkimuksen (2022) mukaan taloudelliset syyt olivat suurin este ammatillisella toisella asteella opiskeleville hakeutua korkeakouluun. Toimeentuloturvan heikkous on yksi keskeisimmistä syistä, miksi ammatilliselta toiselta asteelta ei hakeuduta korkeakouluopintoihin. Tämä haaste on välttämätöntä ratkaista, mikäli koulutustason nosto 50 %:n nuoresta ikäluokasta halutaan saavuttaa.

Opiskelijoiden asumisesta

Hallituksen esityksen ytimessä on tavoite kannustaa opiskelijoita nk. kimppakämppiin ja muuhun yhteisasumiseen. Esitys ei kuitenkaan riittävällä tasolla huomioi asuntotarjonnassa tapahtunutta muutosta vuoden 2017 toimeenpannun opiskelijoiden asumisen tuen muutosten myötä. Opiskelija-asuntoja tarjoavat toimijat ovat muuttaneet merkittävässä määrin soluasuntoja yksiöiksi vastatakseen paremmin opiskelijoiden kysyntään.

OSKU yhtyy Suomen Opiskelija-asunnot SOA ry:n esitysluonnoksen lausuntokierroksella antamaan lausuntoon, jossa todetaan ”tukimuutosten heikentävän myös pienituloisten soluasukkaiden tuen tasoa”. Tältä osin pidämme esitystä ristiriitaisena ja opiskelijan tukia

kohtuuttomasti heikentävänä. Erityisen ristiriitaisena OSKU pitää muutoksen tekoa samanaikaisesti erityisryhmien investointiavustuksen leikkaamisen kanssa.

OSKU katsoo esityksen heikentävän toisen asteen ammatilliseen perustutkintokoulutukseen hakeutuvien mahdollisuutta hakeutua opiskelemaan omaa unelma-alaansa. Ammatillisen koulutuksen tarjonta ei ole yhtäläistä kaikilla alueilla, ja on tilanteita, joissa oman unelma-alan opiskelu voi oppivelvollisella edellyttää muuttoa lapsuudenkodista jo peruskoulun jälkeen. Epävarmuus toimeentulon riittävydestä nuoren päästyä opintotuen piiriin kasvattaa vääjäämättä kynnystä muuttaa toiselle paikkakunnalle opintojen perässä. Tämä sen sijaan voi myöhemmässä vaiheessa aiheuttaa painetta uudelleen kouluttautua saman tasoisella tutkinnolla, koska alkuperäinen opintoala ei vastaa omia toiveita.

Yhtenä keskeisenä toimena OSKU on nostanut oppilaitosten asuntolapaikkojen määrän kasvattamista. Tämä kuitenkin edellyttäisi voimakkaampaa ohjausta ammatillisen koulutuksen rahoituksen osalta sekä aktiivisia lisäkannusteita asuntolapaikkojen määrän kasvattamiseen erityisesti suuremmissa kaupungeissa, joissa vuokrataso on erityisen korkea ja ammatillisen toisen asteen opiskelijat kilpailevat opiskelija-asunnoista muun muassa korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Nykyisin tarjolla olevat asuntolapaikat eivät riitä alkuunkaan kaikille kiinnostuneille.

Lopuksi

OSKU pitää asumislisän tasoa riittämättömänä muun muassa edellä esitettyihin asuntotarjontaan liittyvien seikkojen valossa. Pidämme tärkeänä, että opiskelijan etuudet palautetaan pikimmiten indeksisidonnaisiksi, jotta ostovoima ei heikkene entisestään. Olemme pettyneitä, että esitysluonnoksen lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksestä on poistettu maininta indeksisidonnaisuudesta. OSKU katsoo, että indeksisidonnaisuus tulee olla lakiin kirjattu lähtökohta, josta hallitus voi sitten valtion taloudellisen tilanteen mukaan poiketa.

Lisäksi OSKU katsoo, että opiskelijoiden toimeentuloon kohdennetut toimet, kuten indeksijäädytykset, opintolainan valtioneuvoston korotus, koulumatkatukeen kaavailtu rajaus vain maksuttoman koulutuksen piirissä oleville, ja aikuiskoulutustuen lakkautus ajavat opiskelijat merkittävästi aiempaa heikompaan taloudelliseen tilanteeseen, ja ovat omiaan kasvattamaan osaamisen kehittämiseen, alanvaihtoon ja koulutustason nostoon liittyvää taloudellista riskiä kohtuuttomasti.

OSKU arvioi esityksen olevan räikeässä ristiriidassa koulutus- ja osaamistason nostoon liittyvien kansallisten tavoitteiden kanssa.

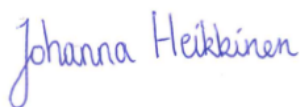
Lausunto 22.10.2024

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry on erityisen pettynyt, että opiskelijoiden siirto yleiseltä asumistuelta opintotuen asumislisälle toteutetaan kesken opintotuen kokonaisuudistuksen. Tämä rajoittaa paitsi opintotuen kokonaisuudistuksen mahdollisuuksia toteuttaa tehtäviään myös luo epävarman toimintaympäristön uudistustyölle.

OSKU katsookin, että opintotuen kokonaisuudistukselle tulee kevään puoliväliriihessä osoittaa lisärahoitusta, jotta opiskelijoiden toimeentulon turvaa voidaan kehittää riittäväksi ja kestäväksi tavalla, joka palvelee myös kansallisia koulutus- ja osaamistason nostoon liittyviä tavoitteita, sekä työmarkkinoiden osaajatarpeita.

Helsingissä 21.10.2024

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

Johanna Heikkinen
puheenjohtaja

Jere Liitiäinen
pääsihteeri

Lisätietoja:

Eduvalvonnan asiantuntija Onni Härkönen, onni.harkonen@osku.fi, 0447050474